

Politik Bilim

Teknoloji politikaları ve iktisatçılar

Aykut Göker

Ülkelerin bilim ve teknoloji politikalarında, çoğumuzun adını hiç duymadığı bilim dallarına ya da günlük yaşamımızda ürünleriyle henüz temasa gelmediğimiz bazı teknolojilere öncelik verildiğini ve o dallarda yetkinleşmenin öngörüldüğünü görürüz. Bu demek değildir ki, söz konusu politikalar bizi ilgilendirmeyen meseleleri konu alır.

Bilim ve teknoloji politikalarının aslında hepimizi ilgilendirdiğinin en çarpıcı kanıtı, bunlar tasarlanırken ve uygulamaya konurken esas alınan kuram ve kavramların iktisatçılarca ortaya atılmış olmasıdır. Örneğin, AB ya da OECD'ye dahil bütün ülkelerin bilim ve teknoloji politikalarının odaklandığı, “ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme için inovasyonda yetkinlik kazanılması” ve bu yetkinliği elde etmek için yapılması gereken düzenlemelerin üretimden bilimsel araştırmaya, eğitimden vergi mevzuatına, sistemik bir bütünlük içinde ele alınması yaklaşımı ve bu sistemik yaklaşımı anlatan “**ulusal inovasyon sistemi**” kavramı iktisatçıların ürünüdür.

İNOVASYON SİSTEMİ KAVRAMINI İLK KİM BULDU?

“**İnovasyon sistemi**” kavramını ilk kez ortaya koyan (1985) İsveçli bir iktisatçı, Bengt-Åke Lundvall'dir. Buna “**ulusal**” sıfatının eklenmesi ise, Lundvall'in de belirttiği gibi, Christian Freeman, Richard R.Nelson ve kendisinin, “**teknik değişim ve ekonomi kuramı**”nı konu alan bir projede bir araya gelmeleriyledir. Bu proje, G.Dosi, C.Freeman, R.R.Nelson, G.Silverberg ve L.Soete gibi iktisatçıların editörlüğünü yaptıkları bir kitapla sonuçlandı (1988) ve bu kitapta “ulusal inovasyon sistemi” konusunda dört bölüm yer aldı. 1990'lı yılların başından itibaren de, yine inovasyonun, dolayısıyla da inovasyonda yetkinleşmenin sistemik karakteristiklerini vurgulayan; ama, ekonominin her düzeyinde bu meseleyi çözümleme arayışındaki başka iktisatçıların da, “**bölgesel inovasyon sistemleri**”, “**teknoloji sistemleri**” ve “**sektörel inovasyon sistemleri**” kavramları ortaya atıldı. Bütün bu kavramlar, son çözümlemede, bilgiyi [özellikle bilim ve teknolojiyi] üretebilmenin; üretilen yeni bilgileri [özellikle bilim ve teknolojiye yeni olanı] öğrenip ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürebilme ve bu yetkinliğin sürekliliğini sağlayabilmenin sistemlerini anlatmaktadır.

Günümüzdeki ‘ulusal inovasyon sistemi’ kavramı 1980’li ve 90’lı yılların ürünüdür; ama, Freeman ve diğer bazı iktisatçılar, bu kavramın tarihsel kökenlerini Alman İktisatçısı Friedrich List’in 1841’de yayımlanan ‘Das Nationale System der Politischen Ökonomie’ sine kadar götürmektedirler.

HER ÜLKEDE UYGULANABİLİR Mİ?

“Ulusal inovasyon sistemi kavramı”, yine Lundvall'in bir makalesinde belirttiği gibi, başlangıçta yüksek gelir düzeyindeki Kuzey ülkelerinin büyüme ve gelişme problemlerinin çözümünde kullanıldı. Ama, bu kavram gelişmekte olan ülkeler için de işe yaramakta ve bir ülke gerçekten kalkınmak istiyorsa mutlaka, böylesi bir sistemi gerekli kurum ve mekanizmalarıyla kurması öngörülmektedir. Yeni sanayileşen Uzak Doğu ülkelerinde bu sistemik yaklaşımın gereklerinin yerine getirilmesi sonucu önemli başarılar elde edilmesi bu öngörünün çarpıcı kanıtıdır.

Ulusal inovasyon sistemi bir ülkeye, her şeyden önce, yeni bilgiyi -bilim ve teknolojiyi- üretmeyi öğrenebilmek için gereklidir. Bu yapılamıyorsa, sadece başka ülkelerin ürettikleri bilgilere dayanarak, ekonominin motoru olan yenilikleri üretmede kalıcı bir yetkinlik kazanmak ve bu yetkinliği sürdürebilmek mümkün değildir. Yeni bilgiyi üretme yeteneği,

ülke kaynaklarının verili koşullarında, öncelikle hangi alanlarda kazanılacaktır? Bilim ve teknoloji politikaları bu sorunun da yanıtını arar ve bunu yaparken de öncelik verilecek teknolojilerin yaratacağı muhtemel ekonomik ve toplumsal etkileri hesaba katar. Bu noktada da, politika tasarımcısına teknik değişimin “ekonomi politiğı” üzerinde çalışan iktisatçılar ışık tutar. J.A.Schumpeter'den G.Dosi, R.R.Nelson ve S.Winter, C.Edquist, K.Pavitt, P.Patel, L.Soete, C.Perez ve C.Freeman'a uzanan çizgide, bu vâdide eserler vermiş bir dizi iktisatçıyı bir çırpıda saymak mümkün. Niçin bunca iktisatçı teknoloji ve inovasyon meselesiyle bu denli uğraşiyor? Yanıt basit, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmenin can damarı olan üretim ekonomisiyle uğraşıyorlar da ondan. Sayıları az da olsa, bizim de böyle iktisatçılarımız var.

<http://www.inovasyon.org>

CBT. 05 Şubat 2005